

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri Üzerine Bir Değerlendirme*

Hasan BAĞCI¹ & Namık Kemal ŞAHBAZ²

Özet: Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmeye çalışmaktır. Bu amaç doğrultusunda, şu sorulara cevap aranmıştır: Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri cinsiyet, akademik başarı notu, anlama becerilerinde (dinleme- okuma) kendilerini yeterli hissetme durumları ile anlatma becerilerinde (konuşma - yazma) kendilerini yeterli hissetme durumlarına göre değişmekte midir? Araştırma “tarama” modelindedir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2010-2011 eğitim öğretim yılında Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü üçüncü ve dördüncü sınıfta öğrenim gören toplam 123 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada, verileri toplamak amacıyla Özdemir (2005) tarafından geliştirilen 30 maddelik “Eleştirel Düşünme Ölçeği” kullanılmıştır. Uygulama sonucunda elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS (15.0) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucuna göre, Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerileri cinsiyetlerine ve akademik başarılarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Adayların eleştirel düşünme becerilerinin, okuma ve konuşma becerilerinde kendilerini yeterli hissetme durumlarına göre farklılaştığı, dinleme ve yazma becerilerinde kendilerini yeterli hissetme değişkenlerine göre değişmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Türkçe öğretmeni adayları, eleştirel düşünme, Türkçe eğitimi

Abstract: An Analysis of the Turkish Teacher Candidates' Critical Thinking Skills. The purpose of this study was to investigate whether Turkish Education teacher candidates' critical thinking skills differ or not in terms of several variables. For this purpose, the following questions were tried to be answered: Does Turkish Education teacher candidates' critical thinking skills differ with respect to their gender, academic achievement scores, feeling successful in comprehension skills (listening-reading) and explaining skills (speaking - writing)? It was a survey study. The participants of the study were 123 Turkish Education Department students who were in third and fourth class at Mehmet Akif Ersoy University, Faculty of Education in 2010-2011 academic years. In the study, in order to collect data the 30-item of "Critical Thinking Scale" developed by Ozdemir (2005) was applied. The obtained data was transferred to a computer and analyzed by using SPSS (15.0) software program. The results of analysis showed that the Turkish Education teacher candidates' critical thinking skill doesn't differ significantly in terms of gender, academic achievement scores. The candidates' critical thinking skills showed a significant difference according to their feeling of success in reading and speaking skills but not according to their feeling of success in explaining skills listening and writing.

Key Words: Turkish teacher candidates, critical thinking, Turkish education

Giriş

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre hazırlanan *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı*'ndaki temel becerilerden biri olan eleştirel düşünme; kuşku temelli sorgulayıcı bir yaklaşımla konulara bakma, yorum yapma ve karar verme becerisidir. Bunun yanında, sebep-sonuç ilişkisini bulma, ayrıntılarda benzerlik ve farklılıkları yakalama, çeşitli ölçütleri kullanarak sıralama yapma, verilen bilgilerin kabul edilebilirliğini, geçerliğini belirleme, analiz etme, değerlendirme, anlamlandırma, çıkarımda bulunma gibi alt becerileri de içerir.

2005 *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı*'nda “*Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, araştıran, sorgulayan, girişimci...*” bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır. Bu amaca ulaşmak için, Türkçe öğretiminde dil becerilerinin desteklenip geliştirilmesi bakımından eleştirel düşünme becerilerinin kazandırılması önemlidir. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi temel dil becerilerine ilişkin kazanımların gerçekleştirilebilmesi için öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini

*Bu çalışma, 20. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda (8-10 Eylül 2011 Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Burdur) sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş ve yeniden gözden geçirilmiş hâlidir.

¹ Hasan Bağcı, Yrd. Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Burdur, hbagci26@hotmail.com

² Namık Kemal Şahbaz, Yrd. Doç. Dr. Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Mersin, nksahbaz@gmail.com

geliştirmek gerekir. Eleştirel okuma, eleştirel dinleme, eleştirel konuşma ve eleştirel yazma ile ilgili kazanımların varlığı eleştirel düşünmeye bağlıdır.

Eleştirel okuyucular, bir metinde yazarın kendisine aktardığı bilginin gerçek hayattaki karşılığını aramaya, bulmaya çalışır. Okuyucu, okuduğunu anladıktan sonra onu değerlendirme işleminden geçirir, yorumlar, yani eleştirir. Algılama, kavrama gibi birtakım zihinsel tepkileri içeren eleştirel dinleme ise, bir bakıma dinlenenlerin doğru olup olmadıklarını denetleme, yer alan bildirimleri alımlama ve yorumlamaya dönük etkin bir süreçtir.

Temel dil becerilerinden olan konuşma ve yazma becerilerinin eleştirel düzeyde geliştirilmesi de oldukça önemlidir. Eleştirel anlatıcılar sosyal becerilere sahip, grupla çalışabilen ve iş birliği yapabilen kişilerdir. Eleştirel anlayışın egemen olduğu öğrenme ortamında öğrenciler kendilerini yazılı ya da sözlü olarak ifade ederken olay ve durumlara tarafsız bakma, yorum yapma, çözüm üretme becerileri kazanırlar.

“Eleştirel düşünme gelişi güzel bir düşünsel etkinlik değil; sorunların özüne inen, bu sorunları çeşitli açılardan irdeleyen, anlamaya çalışan, gerekirse bu sorunlara çözüm getiren beceriler gerektiren bir düşünme biçimidir.” (İpşiroğlu, 2002: 3). Bu yüzden, öğrenme sürecinde yorumlama, sorunları ortaya çıkarma, keşfetme, eleştirme, değerlendirme süreçleri üzerinde durulmalıdır.

Bu becerilerin öğrencilere kazandırılmasında, Türkçe öğretmenlerinin eleştirel düşünme becerileri konusunda yetkin olması önceliklidir. Belirtilen nedenle, özellikle Türkçe öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin hangi düzeyde olduğuna ve hangi değişkenlerden etkilendiğine ilişkin bir çalışmanın yapılması önemli görülmüştür.

Son yıllarda bilgiyi eleştirel bir gözle kullanabilen ve değerlendirebilen bireyler yetiştirmeye yönelik artan uygulamalar çağın ihtiyaç duyduğu insan tipinin yetiştirilmesi hedefine dayanmaktadır. Günümüz eğitim anlayışı bilgiyi depolayan, ezberleyen değil; bilgiyi üreten, yorumlayan, kullanabilen, denetleyebilen ve yöneten insan niteliklerine ulaşmayı hedeflemektedir. Eleştirel düşünme becerilerini temel alan bu yaklaşım, düşünme ile öğrenme aracı olan dil becerileri arasındaki etkileşime işaret etmektedir. Bireyin bilişsel ve duyuşsal gelişiminde çok önemli bir rol üstlenen dil becerilerinin gelişmesi, eleştirel düşüncenin de gelişmesinin ön koşuludur. Bireyin zihin gücünün gelişmesinde dil kullanımının yetkin ve içeriğinin varlık olması önemlidir. Çünkü dil, düşüncelerin beyinde tasarlanmasında ve aktarılmasına aracılık etmektedir.

Dil ve düşünce arasındaki ilişkinin ne düzeyde olduğu konusunda temel üç görüş yer almaktadır (Tuna, 2006: 6) :

1. Dil ve düşünme aynıdır /dil ve düşünme karşılıklı etkileşim içindedir
2. Düşünme dile bağlıdır / dil düşünmeyi etkiler
3. Dil düşünmeye bağlıdır / düşünce dili etkiler

Bu üç görüşün ortak bir noktası var ki o da dil ve düşüncenin birbirine sıkı sıkıya bağlı olması ve asla ayrı düşünülemezdir.

Alan uzmanları ezberci eğitim sistemine bağlı olarak öğrencilere çok fazla bilgi aktarıldığını, bunun sonucu olarak da öğrencilerin kendilerini gerçekleştiremediğini, sosyal hayata yönelik yeni, özgün değerler geliştiremediklerini ifade etmektedir (Glasser, 2000; Özdemir, 2005; Titiz, 2001). Aslında “Eğitim sisteminin, öğrencilere gizilgüçlerini geliştirme olanağı vermesi ve ülke kalkınmasında etkin rol oynayabilmesi gerekir. Bu yüzden de öğretimin içerik ve yöntemleri, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, bilimsel düşünme, ilişkisel düşünme, akıl yürütme gibi becerileri kazandıracak doğrultuda düzenlenmelidir.”(Özden, 2003: 137). Bireyin sözü edilen bu düşünme becerilerini geliştirmesi ana dili eğitimine dayanır. Sosyal bir olgu olan dile ilişkin kazanımların öğrenenler tarafından geliştirilmesi, bireyin bulunduğu kültürle güçlü bağlar kurabilmesi, ana dilinin kavramlarını doğru ve yanlışsız edinmesiyle gerçekleşir (Karadüz, 2010: 1571).

Toplumu oluşturan bireylerin yetişmesinde öğretim programları önemli bir rehberdir. Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Programa göre, eğitim öğretim sonunda, düşünen, eleştiren, üreten, bilgiye ulaşma yollarını bilen öğrencilerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Programla ulaşılması beklenen temel beceriler ise şunlardır: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik... (MEB, 2006: 5).

Sözü edilen yeni öğretim programıyla birlikte öğretmenin rolü de değişmiştir. Türkçe öğretmeni, bilgiyi öğrenciye aktaran ve sınıfın tek otoritesi değil, bilgiye ulaşma yollarını gösteren, demokratik öğrenme ortamı sağlayan bir rehberdir. Bu yüzden, öğretim kademelerindeki öğrencilere aileleri ya da akranları tarafından güvenilir biçimde öğretilmesi zor olan eleştirel düşünme becerisinin kazandırılması için yetişmiş, bilgili ve deneyimli öğretmenlere gereksinim vardır (Schafersman, 1991’den akt. Özdemir, 2005: 302).

Yıldırım'a (2005) göre, Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretmenleri, ana dilinde yetkin bireyler yetiştirmenin yanı sıra, bu bireylere düşünme becerisi kazandırma konusunda da farklı bir göreve sahip olmalıdır. Öğretmenlerin düşünme eğitimine yaklaşımlarını belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmada, öğretmenlerden sekiz düşünme becerisini kendilerine göre bir önem sırasına koymaları istenilmiştir. Sözü geçen çalışma verilerinden elde edilen bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin eleştirel düşünme becerisine son sırada önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Erkin, 2002: 67). Bu açıdan bakıldığında, Türkçe öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının eleştirel düşünmeye bakışlarının ne olduğuna ve hangi değişkenlerden etkilendiğine ilişkin bir çalışmanın gerçekleştirilmesi önemli görülmektedir. Yapılacak çalışmadan elde edilen bulgulara göre, öğrencilere verilecek eleştirel düşünme eğitiminin yönü de belirlenebilir. Ayrıca, eleştirel düşünme eğitimi alan öğrencilerde bu eğitimin beklenildiği gibi eleştirel düşünme eğilimini güçlendirdiği ortaya konmuştur (Kökdemir, 2003: 111).

Eleştirel Düşünme

Eleştirel düşünme kavramı, son yıllarda eğitim alanında üzerinde en fazla durulan konulardan biridir. Eleştirel düşünmenin alan yazında ortaya konulan sayısız tanımı vardır. Grant'a (1988) göre eleştirel düşünme, genel olarak muhakeme etme, mantıklı düşünme, ileri düzeyde düşünme, akıllı davranma, yaratıcı düşünme gibi eylemlerdir. Beyer (1985) ise eleştirel düşünmeyi, bilgiyi toplama, değerlendirme ve etkili biçimde kullanma becerisi olarak belirtmektedir. Rudd (2007) ise eleştirel düşünmeyi "karar vermede, sorun çözümede ve temel kavramları öğrenmede kullanılan mantıklı, amaçlı ve yansıtıcı düşünme yolu" olarak tanımlamaktadır. Benzer biçimde, Ennis (1985, 1993) de eleştirel düşünmeyi, bireylerin neye inanacaklarına ve ne yapacaklarına karar verirken odaklandıkları mantıklı yansıtıcı düşünme tarzı olarak tanımlamaktadır. Diğer taraftan, Cüceloğlu (1995: 216), "kendi düşünce süreçlerimizin bilincinde olarak, başkalarının düşünce süreçlerini göz önünde tutarak, öğrendiklerimizi uygulayarak kendimizi ve çevremizde yer alan olayları anlayabilmemizi amaç edinen aktif ve organize bir zihinsel süreç" olarak tanımlamaktadır.

Kısaca, eleştirel düşünme en geniş anlamda, bireyin bir bilginin ya da iddianın doğruluğunu, gerçekliğini ve güvenilirliğini kanıtlama, bir konu hakkında karar vermede çeşitli ölçütlerden yararlanma, okuduğuna ya da duyduğu bir şeye ilişkin kanıt elde etmeye çalışma, başkalarının iddia ve düşüncelerini kabul etmeden önce, onlardan bunu çeşitli dayanaklara göre kanıtlamalarını isteme, açıklık, dürüstlük, tutarlılık, doğruluk gibi zihinsel ya da öncül becerilerdir (Özdemir, 2005).

Siegel (1998)'e göre eleştirel düşünme pek çok nedenden dolayı önemlidir. Bu nedenlerden bazıları diğer bireylerin düşüncelerine saygı göstermeyi gerektirmesi, bireylerin yetenekleri ve ilgileri doğrultusunda yaşamlarında izledikleri yollar ve seçimlerde kendine güvenen bireyler olarak yetiştirilmesinde önemli bir rol oynaması ve demokratik toplumlarda karar verebilen bireyler yetiştirilmesine yardımcı olması olarak belirtilmektedir (Akt: Norris, 1989).

Eleştirel düşünmenin önemli görülmesinin diğer bir sebebi ise öğrenme sürecini daha anlamlı hale getirmesi ve daha tatmin edici sonuçlara ulaşılmasını sağlamasıdır. Çünkü eleştirel düşünmede öğrenciler edilgen katılımcılar değil, etkin katılımcılardır.

Eleştirel düşünme sürecinin içerdiği beceriler arasında şunlar vardır:

1. Kanıtlanmış gerçekler ve öne sürülmüş iddialar arasındaki farklılıkları yakalayabilme,
2. Elde edilen bilgilere ilişkin kaynakların güvenilirliklerini sorgulayabilme,
3. İlişkisiz bilgileri kanıtlardan ayıklayabilme,
4. Ön yargı ve bilimsel hataların farkında olabilme,
5. Tutarsız yargıların farkına varabilme,
6. Etkili soru sorabilme,
7. Sözlü ve yazılı dili etkili kullanabilme,
8. Bireyin kendi düşüncelerinin farkına vardığı üst biliş (meta-cognition).

Bu beceriler eleştirel düşünme eğitiminin temellerini oluşturmaktadır (Kökdemir, 2000):

Beyer'in (1988) belirlediği başlıca eleştirel düşünme becerileri ise şunlardır:

1. Doğrulanabilir gerçekler ile değer iddialarını birbirinden ayırt edebilme,
2. İlişkili bilgi, önerme ve nedenlerle ilişkisiz olanları birbirinden ayırt edebilme,
3. Bir düşüncenin gerçeğe dayalı doğruluğunu belirleyebilme,
4. Bir kaynağın güvenilirliğini belirleyebilme,
5. Belirsiz önerme ve tartışmaları tanımlayabilme,
6. Uygun bir şekilde tanımlanmış varsayımları tanımlayabilme,
7. Önyargıları sezebilme,
8. Mantık hatalarını tanımlayabilme,
9. Mantık yürütmede mantık tutarsızlıklarını görebilme,

10. Bir önerme ya da tartışmanın gücünü belirleyebilme.

Buna karşın, eleştirel düşünmeden yoksun bireyler ise, neyi neden yaptıklarının ayırımına varamazlar. Öğrendikleri düşünceye karşıt bir düşünceyle karşılaştıklarında, o düşünceyi savunan kişileri susturmanın yollarını ararlar. Kendilerini yenileme ihtiyacı duymazlar. Belli kalıpların içinde kalmışlardır. Bu kişiler, gerçek anlamda yapıcı ve yaratıcı olamazlar (Özden, 2005).

Eleştirel düşünme, öğretim süreçlerinde tüm öğrencilere kazandırılması gereken bir öğrenme becerisidir. Çoğu kişi bunu asla öğrenemez. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerisinin gelişmesinde öğretmen çok önemli bir işleve sahiptir. Öğretmen öğrencilerin bu becerilerinin gelişimi için gerek dersini plânlarlarken gerekse uygularken çeşitli etkinliklere yer verebilir ya da önlemler alabilir.

Türkçe Öğretimi ve Eleştirel Düşünme

Türkçe öğretiminde okuma, dinleme, konuşma ve yazma gibi temel dil becerilerine yönelik kazanımların analiz, sentez, yorumlama, sonuç çıkarma ve değerlendirme düzeyinde gerçekleştirilebilmesi için öğrenme ortamlarındaki bütün uyaranların eleştirel düşünmenin ilkelerine göre tasarlanması gerekmektedir. Türkçe öğretimi, bilginin hedeflendiği, ezberlendiği, bilginin sınavlarla ölçüldüğü bir öğrenme alanı olarak değil, sözü edilen temel becerilere yönelik kazanımların hedeflendiği bir öğrenme alanı olarak düşünülmelidir. Öğrencilerde eleştirel düşünme becerisinin en iyi kazandırılacağı derslerin başında Türkçe dersi gelmektedir. Türkçe dersi öğrenciye temel dil becerileri kazandırmanın yanında **eleştirel düşünme**, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme gibi temel becerileri de kazandırmayı hedeflemektedir.

Bu hedeflere ulaşmak için “İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı” işletilmektedir. Bu programın amaçları arasında, “*dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini dile getiren; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi*” (MEB, 2006: 3) ifade edilirken eleştirel düşünmeye de ayrıca vurgu yapılmıştır.

Programda öğrencilerdeki temel dil becerilerinin gelişimleriyle bağlantılı, yatay olarak bir yılın sonunda, dikey olarak da sekizinci sınıfın sonunda kazanacakları ve hayat boyu kullanacakları “Temel Beceriler” arasında eleştirel düşünme ikinci sırada gelmektedir. (*Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma / Eleştirel düşünme / Yaratıcı düşünme / İletişim kurma / Problem çözme / Araştırma / Karar verme / Bilgi teknolojilerini kullanma / Girişimcilik*) (MEB, 2006: 5).

Temel dil becerilerinden okuma becerisi hakkında bilgi verilirken “*Okuma becerisi, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlar. Dolayısıyla bu beceri; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma ve eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci de içine alır. Programda okuma öğrenme alanıyla, öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları yazılı metinleri doğru, akıcı bir biçimde ve uygun yöntemleri kullanarak okuyabilmeleri, okuduklarını değerlendirip eleştirel bir bakış açısıyla yorumlayabilmeleri ve okumayı bir alışkanlık hâline getirebilmeleri amaçlanmıştır.*” (MEB, 2006: 6) ifadeleriyle okuma ve eleştirel düşünme becerisi arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Ayrıca programda “Okuma metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler” başlığı altında on altıncı maddede “*Metinler, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşımalıdır.*” (MEB, 2006: 56) ifadesi öğrencilere metinler aracılığı ile eleştirel düşünme becerisi kazandırmanın yolunu göstermektedir.

Programda temel dil becerilerini uygularken kullanılabilecek Yöntem ve Teknikler açıklanırken her bir dil becerisi için eleştirel düşünme becerisini kapsayan birer yöntem ve teknik verilmiştir: **Eleştirel Dinleme/ İzleme, Eleştirel Konuşma, Eleştirel Yazma, Eleştirel Okuma**. Programın ölçme ve değerlendirme bölümünde yer alan “Akran Değerlendirme” formunda, “*öğrencilere eleştirel bakış açısı kazandırmakta ve yapılan herhangi bir çalışmayı ölçütlere göre değerlendirebilme becerisinin kazanmasında etkili*” (MEB, 2006: 220) olacağı belirtilerek eleştirel düşünme becerisinin kazanımına dikkat çekilmektedir.

Aynı bölümdeki proje değerlendirme formunda, öğrencide gözlenecek kazanımlar içinde “*Eleştirel düşünme becerisini gösterme*” (MEB, 2006: 237) maddesi “çok iyi / iyi / orta / zayıf / çok zayıf” şeklinde derecelendirilerek ifade edilmiştir. Türkçe dersinde ölçme ve değerlendirme çalışmaları özetlendiğinde; “*Öğretimin bütün aşamalarında, performans değerlendirilmesinde karar verme, eleştirel düşünme becerileri gibi bazı temel becerilerin gelişmesinde etkili olan öz değerlendirme, grup değerlendirme ve akran değerlendirmelerin yapılması gerekmektedir. Bunun için de öz değerlendirme formları, grup ve akran değerlendirme formları kullanılır.*” (MEB, 2006: 227) denilerek yine içinde eleştirel düşünme becerisinin de olduğu temel becerilere vurgu yapılmaktadır.

Görüldüğü üzere eleştirel düşünme becerisi, Türkçe dersi öğretim programında çeşitli şekillerde yer almıştır. Program eleştirel düşünme becerisinin öğrencilere kazandırılması hususuna önem vermektedir. Programın uygulayıcısı olacak öğretmen adaylarının öğrencilerine eleştirel düşünme becerisini kazandırması için programla birlikte, “sınıf düzeni, öğrenci davranışları, öğretmen davranışları, öğrenme etkinlikleri ve eğitim materyalleri”ni (Beyer, 1991: 120-123) de göz önünde bulundurması gerekmektedir. Eleştirel düşünme becerisine sahip olan Türkçe öğretmeni ve Türkçe öğretmen adayları, yukarıda ifade edilen noktalara dikkat ettiklerinde programın hedeflerine daha kolay ve kısa zamanda ulaşacaklardır.

Anlama becerilerinden okuma ve dinleme, anlatma becerilerinden konuşma ve yazmaya yönelik kazanımların derinlemesine ve eleştirel düşünme yaklaşımlarıyla geliştirilmesi öğrenenlerin dil becerilerinin yanında düşünme becerilerinin gelişimini destekler. Artık bilgiye çok kolay ulaşılan bir çağda nitelikli düşünen bireylere daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

Torrance, ideal öğrenci tipini şu cümlelerle tanımlar: “Fikir kanaatlerini cesaretle ortaya atan, düşünce ve hükümlerinde bağımsız, uğraştığı işe tam manasıyla kendini veren, eline aldığı işle devamlı meşgul olan, sezgileri kuvvetli, ısrarlı, otoriteler öyle söylüyor diye her şeyi hemen kabul etmeyen, cüretkâr bireylerdir.” (Torrance, 1971’den aktaran Arık, 1990:11).

Bu sebeple Türkçe öğretiminde öğrenme ve öğretme ortamları, öğrencinin yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek, özgünlüklerini destekleyecek, onları öğrenmeye ve düşüncelerini söylemeye cesaretlendirecek şekilde düzenlenmelidir. Bunu sağlayacak en önemli kişi ise öğretmenlerdir. Öğretmen, çocukların çok boyutlu düşüncelerini sağlamak için uygun strateji, yöntem ve teknikleri eğitim ortamında kullanmalıdır. “Eleştirel düşünmenin oluşması için, buluş yolu ile öğrenme, araştırma, soruşturma ve tam öğrenme stratejileri; güdümlü tartışma, örnek olay, tartışma, drama, gözlem, beyin fırtınası, problem çözme gibi teknikler eğitim ortamında işe koşulabilir.” (Sönmez, 1993: 23). Öğrencinin eleştirel düşündüğü bir öğrenme-öğretme ortamı Türkçe derslerinin atmosferini oluşturur. Böyle bir öğrenme ortamı, öğrencinin kendi düşüncesinin farkına varmasına, denenceler kurmasına ve dil becerilerini üst düzeyde geliştirmesine destek verir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmektir. Belirtilen amaç doğrultusunda şu soruya cevap aranacaktır:

Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri cinsiyet, akademik başarı notu, anlama becerilerinde (dinleme- okuma) yeterli hissetme durumları ile anlatma becerilerinde (konuşma - yazma) yeterli hissetme durumlarına göre değişmekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma “tarama” modelindedir. Tarama modelleri; geçmişte veya hâlen var olan bir durumu, var olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2009: 77). Bu çalışmada da Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla tarama modeli kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın, çalışma grubunu 2010-2011 eğitim öğretim yılında Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü üçüncü ve dördüncü sınıfta öğrenim görmekte olan toplam 123 öğrenci oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Çalışmada verileri toplamak amacıyla Özdemir (2005) tarafından geliştirilen ve öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini içeren güvenilirlik katsayısı Cronbach-Alpha analizine göre .78 olarak belirlenmiş 30 maddelik “Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği” ile birlikte Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formu’nda öğretmen adaylarına cinsiyetleri, dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinde kendilerini yeterli hissetme durumları sorulmuştur. Uygulama sonucunda elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS (15.0) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin belirlenmesinde öğretmen adaylarının ölçme aracına verdikleri cevapların standart sapma ve aritmetik ortalama değerleri incelenmiş, eleştirel düşünme becerilerinin cinsiyete, göre farklılaşma durumu “bağımsız grup t testi” analizi ile tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının eleştirel

düşünme becerilerinin okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinde yeterli hissetme durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Çalışma Grubunu Oluşturan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Kişisel Özelliklerine Yönelik Bulgular

Çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmeni adaylarının kişisel bilgi formu aracılığı ile elde edilen kişisel özelliklerine yönelik bulgular şu şekildedir:

Çizelge 1: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Cinsiyet Durumuna İlişkin Bulgular

Cinsiyet	Sayı	Frekans (%)
Erkek	56	45,5
Kız	67	54,5
Toplam	123	100

Çizelgede görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğretmen adaylarının % 45,5'i erkek, %54,5'i kız öğrencilerdir.

Çizelge 2: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Akademik Başarı Notlarına İlişkin Bulgular

Akademik Başarı Notu	Sayı	Frekans (%)
1-2	3	2,4
2-3	94	76,4
3-4	26	21,1
Toplam	123	100

Çizelge 3: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Becerisinde Kendilerini Yeterli Hissetme Durumlarına İlişkin Bulgular

Dinleme	Sayı	Frekans (%)
Tamamen Yeterli	68	55,3
Biraz Yeterli	52	42,3
Hiç Yeterli Değil	3	2,4
Toplam	123	100

Çizelge 4: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Becerisinde Kendilerini Yeterli Hissetme Durumlarına İlişkin Bulgular

Okuma	Sayı	Frekans (%)
Tamamen Yeterli	65	52,8
Biraz Yeterli	54	43,9
Hiç Yeterli Değil	4	3,3
Toplam	123	100

Çizelge 5: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Konuşma Becerisinde Kendilerini Yeterli Hissetme Durumlarına İlişkin Bulgular

Konuşma	Sayı	Frekans (%)
Tamamen Yeterli	49	39,8
Biraz Yeterli	66	53,7
Hiç Yeterli Değil	8	6,5
Toplam	123	100

Çizelge 6: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yazma Becerisinde Kendilerini Yeterli Hissetme Durumlarına İlişkin Bulgular

Yazma	Sayı	Frekans (%)
Tamamen Yeterli	42	34,1
Biraz Yeterli	66	53,7
Hiç Yeterli Değil	15	12,2
Toplam	123	100

Çalışma Grubunu Oluşturan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerilerine Yönelik Bulgular**Eleştirel Düşünme Tutum Puanlarına Yönelik Bulgular**

Türkçe öğretmeni adaylarının Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeğinden elde ettikleri eleştirel düşünme becerileri puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmalarına göre eleştirel düşünme becerileri belirlenmiştir. Sonuçlar, Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri Toplam Ortalama Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları

	N	Minimum	Maksimum	Mean	Standart Sapma
Toplam Ortalama	123	2,53	4,83	3,6534	,42668

Tanımlayıcı istatistik sonuçlarına göre öğretmen adaylarının standart sapma (S: ,42668) ve aritmetik ortalama (X: 3,6534) değerlerine bakıldığında, eleştirel düşünme becerilerinin orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Durumları

Cinsiyet	N	Mean	SS	Sd	t	p
Kız	67	3,67	,387	121	4,13	,680
Erkek	56	3,64	,473			

Tablo 2’de Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgular yer almaktadır. Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerileri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (t=4.13 ve p= .680). Kız öğretmen adaylarının aritmetik ortalamaları (3,67) erkek öğretmen adaylarının aritmetik ortalamalarına (X=3.64) göre daha yüksek bulunmuştur. Ancak bu fark anlamlı çıkmamıştır.

Bu sonuç Özdemir’in (2005) üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna vardığı çalışması ile paralellik göstermektedir. Ay ve Akgöl’ün (2008) ortaöğretim öğrencileri üzerine yapmış oldukları çalışmada ise kız öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 3: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerilerinin Akademik Başarı Puanlarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	,927	2	,463	2,612	,078	
Gruplar içi	21,284	120	,177			
Toplam	22,211	122				

Tablo 3’te Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin akademik başarı puanlarına göre farklılaşıp farklılaşmadıklarına yönelik bulgular yer almaktadır. Analiz sonuçları, Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri ile akademik başarıları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri adayların akademik başarı notlarına göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Tablo 4: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerilerinin Okuma Becerisindeki Yeterlilik Durumlarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	1,385	2	,693	3,991	,021	1-2
Gruplar içi	20,825	120	,174			
Toplam	22,211	122				

X1: 3,7436

X2: 3,5340

Tablo 4'te Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin okuma becerisinde kendilerini ne kadar yeterli hissettiklerine göre farklılaşp farklılaşmadıklarına yönelik bulgular yer almaktadır. Analiz sonuçları, Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri ile okuma becerisinde kendini yeterli hissetme düzeylerine göre anlamlı fark bulunduğunu göstermektedir [$F_{(2-120)}=3,991$; $p<0.05$]. Türkçe öğretmeni adaylarının okuma becerisindeki yeterlilik durumları arasındaki farkın hangileri arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre; kendisini tamamen yeterli olduğunu ifade edenlerin aritmetik ortalamalarının (X: 3,7436), biraz yeterli olduğunu ifade edenlere göre (X: 3,5340) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerilerinin Dinleme Becerisindeki Yeterlilik Durumlarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	,550	2	,275	1,525	,222	
Gruplar içi	21,660	120	,181			
Toplam	22,211	122				

Tablo 5'te Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin dinleme becerisinde kendilerini ne kadar yeterli hissettiklerine göre farklılaşp farklılaşmadıklarına yönelik bulgular yer almaktadır. Analiz sonuçları, Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri arasında dinleme becerisinde kendilerini yeterli hissetme durumları bakımından anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri adayların dinleme becerisindeki yeterlilik durumlarına göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Tablo 6: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerilerinin Konuşma Becerisindeki Yeterlilik Durumlarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	1,102	2	,551	3,133	,047	1-2
Gruplar içi	21,108	120	,176			
Toplam	22,211	122				

X1: 3,7653

X2: 3,5677

Tablo 6'da Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme ölçeğinden alınan puanların konuşma becerisinde kendilerini ne kadar yeterli hissettiklerine göre farklılaşp farklılaşmadıklarına yönelik bulgular yer almaktadır. Analiz sonuçları, Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri arasında konuşma becerisinde kendilerini yeterli hissetme durumları bakımından anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(2-1120)}=3,133$; $p<0.05$]. Türkçe öğretmeni adaylarının konuşma becerisindeki yeterlilik durumları arasındaki farkın hangileri arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre; kendisinin tamamen yeterli olduğunu ifade edenlerin aritmetik ortalamalarının (X: 3,7653), biraz yeterli olduğunu ifade edenlere göre (X: 3,5677) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerilerinin Yazma Becerisindeki Yeterlilik Durumlarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	1,063	2	,532	3,016	,053	
Gruplar içi	21,147	120	,176			
Toplam	22,211	122				

Tablo 7'de Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin yazma becerilerinde kendilerini ne kadar yeterli hissettiklerine göre farklılaşp farklılaşmadıklarına yönelik bulgular yer almaktadır. Analiz sonuçları, Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin yazma becerilerinde kendilerini yeterli hissetme durumlarına göre anlamlı bir fark göstermediğini ortaya koymuştur. Başka bir ifadeyle

Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri adayların okuma becerisindeki yeterlilik durumlarına göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Sonuç ve Tartışma

İlk ve ortaöğretim kademelerinde, eleştirel düşünme becerisine sahip bireyler yetiştirme konusunda, öğretmenlerin özellikle de Türkçe öğretmenlerinin büyük ölçüde katkısı vardır. Öğrencilere bu katkının etkili düzeyde aktarabilmesi için hizmet öncesinde, Türkçe öğretmenlerinin eleştirel düşünme becerisine sahip olarak yetiştirilmesi önemlidir. Hizmet içi dönemde de öğretmenler eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeyi sürdürmelidir.

Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerini belirlemeye yönelik olarak yapılan bu çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda, Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin cinsiyet, akademik başarı notu, anlama becerilerinde (dinleme- okuma) kendilerini yeterli hissetme durumları ile anlatma becerilerinde (konuşma - yazma) kendilerini yeterli hissetme durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerileri farklı değişkenlere göre analiz edilmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırma sonuçlarına göre Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerileri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu sonuca göre cinsiyetin eleştirel düşünmede önemli derecede bir etkisinin olmadığı ifade edilebilir. Bu sonuç Kaya (1997), Kürüm (2002), Özdemir (2005), Çekiç (2007), Çetin (2008), Akar ve Akar (2007) ve Şen (2009) tarafından yapılan çalışmada da ortaya konan cinsiyetin eleştirel düşünme becerisi üzerinde anlamlı düzeyde bir etkisinin olmadığı sonucuyla paralellik göstermektedir. Bununla birlikte, eleştirel düşünme becerisinin kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğunu belirten çalışmalar da mevcuttur (Ay ve Akgöl ,2008; Gülveren, 2007; Yıldırım, 2005; Zayıf, 2008).

Analiz sonuçlarına göre Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin akademik başarı notları bakımından anlamlı bir fark göstermemektedir. Başka bir ifadeyle Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri adayların akademik başarı notlarına göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ise, Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin adayların okuma becerisinde kendilerini yeterli hissetme durumlarına göre anlamlı bir fark göstermesidir. Okuma becerisinde kendisinin tamamen yeterli olduğunu ifade eden adayların eleştirel düşünme becerileri biraz yeterli olduğunu ifade edenlere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yine Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin dinleme becerisinde kendilerini yeterli hissetme değişkenlerine göre değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifadeyle Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri adayların dinleme becerisindeki yeterlilik durumlarına göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin adayların konuşma becerisinde kendilerini yeterli hissetme durumlarına göre anlamlı bir fark göstermektedir. Konuşma becerisinde kendisinin tamamen yeterli olduğunu ifade edenlerin eleştirel düşünme becerileri biraz yeterli olduğunu ifade edenlere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç okuma becerisindeki sonuçla paralellik göstermektedir.

Yine Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin yazma becerisinde kendilerini yeterli hissetme değişkenlerine göre değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifadeyle Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri adayların yazma becerisindeki yeterlilik durumlarına göre değişiklik göstermemektedir. Bu sonuç da dinleme becerisindeki sonuçla paralellik göstermektedir.

Sonuç olarak, Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri çeşitli değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterirken bazı değişkenlere göre ise değişmemektedir. Ortaya çıkan bu tablo ile öğretmen adaylarının, özelde Türkçe öğretmeni ve adaylarının eleştirel düşünme becerinin hangi değişkenlerden hangi yönde etkilendiğinin daha geniş kapsamlı araştırmalarla ortaya konulması gerektiği sonucuna da ulaşılmıştır.

Bireylerin eleştirel düşüncelerinde doğuştan getirdikleri özelliklerin yanı sıra, eğitim aşamasında edindikleri becerilerinin de önemli rolü vardır. Buna göre Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Türkçe öğretmeni adaylarına eleştirel dinleme/ izleme, eleştirel konuşma, eleştirel yazma, eleştirel okuma yöntem ve teknikleri uygulamalı etkinliklerle kazandırılmalıdır.

2. Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerisini öğrencilere nasıl, hangi yöntem ve tekniklerle aktaracağı hizmet öncesi dönemde anlatılmalıdır.

3. Demokratik olmayan bir çevrede bireylerin sağlıklı ve eleştirel düşünceleri söz konusu olmadığından öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi için eğitim ortamlarında öğrencilere demokratik ortamlar sunulmalıdır.

4. Eleştirel düşünme becerisi kazanmada gerekli olan becerilerden birisi eleştirel okumadır. Buna göre, özellikle derslerde iyi hazırlanmış okuma parçaları, bilimsel dergi ve kitapların öğrencilere okutulması, öğrencilerin eleştirel düşünmeyi kavramalarında önemli fırsatlar sunacaktır.

5. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin hangi değişkenlerden, hangi yönde etkilendiğini ortaya koyabilmek için farklı ölçme araçları ile geniş çapta uygulamalar yapılabilir.

Kaynakça

- Akar, C. (2007). *İlköğretim Öğrencilerinde Eleştirel Düşünme Becerileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akar, Ü. (2007). *Öğretmen Adaylarının Bilimsel Süreç Becerileri ve Eleştirel Düşünme Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arık, A. (1990). *Yaratıcılık*, Ankara: Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri Dizisi.
- Ay, Ş. (2006). Eleştirel Düşünme Gücü İle Eleştirel Düşünmeye Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*. (336), 25-31.
- Beyer, B.K. (1985). Critical Thinking: What is it? *Social Education*. 49.
- Beyer, B.K. (1998). Developing a Scope and Sequence for Thinking Skills Instruction. *Educational Leadership*, 45(7),26-30.
- Beyer, B.K. (1991). *Teaching Thinking Skill, A Handbook for Elementary School Teachers*. Boston: Allyn and Bacon Publishing.
- Cüceloğlu, D. (1995). *İyi Düşün Doğru Karar Ver*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Çekiç, S. (2007). *Matematik Öğretmenliği Lisans Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Gücü Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre Düzenlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çetin, A. (2008). *Sınıf Öğretmenliği Adayların Eleştirel Düşünme Gücü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ennis, R. H. (1993). Critical Thinking Assessment. *Theory into Practice*, 32(3),179-186.
- Ennis, R.H. (1985). A Logical Basis for Measuring Critical Thinking Skills. *Educational Leadership*, 43(2), 44-48.
- Erkin, E. (2002). İlköğretimde Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (16), s. 61-71.
- Glasser, W. (2000). *Kaliteli Eğitimde Öğretmen*. Beyaz Yayınları. Çeviren: Ulaş Kaplan. İstanbul.
- Grant, G. E. (1988). *Teaching Critical Thinking*. New York: Praeger Publishers.
- Gülveren, H. (2007). *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerileri ve Bu Becerileri Etkileyen Eleştirel Düşünme Faktörleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İpşiroğlu, Z. (2002). Eleştirel Düşünme Öğretilebilir mi? www.felsefeekibi.com.
- Karadüz, A. (2010). Dil Becerileri ve Eleştirel Düşünme. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. (5/3), 1566-1593.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, H. (1997). *Üniversite Öğrencilerinde Eleştirel Akıl Yürütme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kökdemir, D. (2000). *Deniz Yıldızlarını Kurtarmaya Çalışanların Öyküsü. Eleştirel ve Yaratıcı Düşünme*. XI. Ulusal Psikoloji Kongresi. 19-22 Eylül, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Kökdemir, D. Demirutku K. (2000). *Psikoloji Derslerinde Tümdengelim Yönteminin Kullanılması, İnternet Uygulamaları ve Notlandırma Sistemi*. XI. Ulusal Psikoloji Kongresi. 19-22 Eylül, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Kökdemir, D. (2003). *Belirsizlik Durumlarında Karar Verme ve Problem Çözme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kürüm, D. (2002). *Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Gücü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Norris, S. P. (1989). Can We Test Validly for Critical Thinking? *Educational Researcher*, 18(9), 21-26.
- Özbay, M. (1997). Türkçe Öğretiminde Programın Önemi, *Çağdaş Eğitim*, 232, 34-35.
- Özbay, M. (2005). *Bir Dil Becerisi Olarak, Dinleme Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Özdemir, S. M. (2005). Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, (3), 297-316.
- Özden, Y. (2005). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara Pegem A Yayıncılık.
- Rudd, R.D. (2007). Defining Critical Thinking. Techniques: *Connecting Education and Careers*, 82(7), 46-49.
- Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (1993) Yaratıcı Okul, Öğretmen, Öğrenci, Ayşegül Ataman (Ed). *Yaratıcılık ve Eğitim XVII. Eğitim Toplantısı*, Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları No:17.
- Şen, Ü. (2009). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi ZFWT 1, 2.
- Titiz, T. (2001). *Ezbersiz Eğitim Yol Haritası*. PegemA Yayıncılık. Ankara.
- Tuna, Serhat. (2006). *Vygotsky ve Piaget'de Düşünme/Düşünce-Dil İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A. Ç. (2005). *Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zayıf, K. (2008). *Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Extended Abstract

The purpose of this study was to investigate whether Turkish Education teacher candidates' critical thinking skills differ or not in terms of several variables. For this purpose, the following questions were tried to be answered: Does Turkish Education teacher candidates' critical thinking skills differ with respect to their gender, academic achievement scores, feeling successful in comprehension skills (listening-reading) and explaining skills (speaking - writing)? It was a survey study. The participants of the study were 123 Turkish Education Department students Who were in third and fourth class at Mehmet Akif Ersoy University, Faculty of Education in 2010-2011 academic year . In the study, in order to collect data the 30-item of "Critical Thinking Scale" developed by Ozdemir (2005) was applied. The obtained data was transferred to a computer and analyzed by using SPSS (15.0) software program. The results of analysis showed that the Turkish Education teacher candidates' critical thinking skill doesn't differ significantly in terms of gender, academic achievement scores. The candidates' critical thinking skills showed a significant difference according to their feeling of success in comprehension skills (listening-reading) but not according to their feeling of success in explaining skills (listening and writing)

In primary and secondary grades, teachers, especially Turkish teachers, have a great affect on bringing up individuals who have critical thinking ability, For reflecting this contribution to students in an effective extend, the education should firstly focus on improving Turkish teacher candidates' critical thinking skills . Moreover, during their professional life, teachers should continue to improve their critical thinking skills.

It was tried to be defined that whether Turkish Education teacher candidates' critical thinking skills differ or not with respect to their gender, academic achievement scores, feeling successful in comprehension skills (listening-reading) and explaining skills (speaking - writing) according to the results of the current study, that aimed to describe Turkish teacher candidates' critical thinking skills. The results of the analysis that compare the teacher candidates' critical thinking skills in terms of a variety of variables showed that:

The Turkish teacher candidates' critical thinking skills did not significantly differ in terms of gender. With respect to this results, it may be advocated that gender did not significantly affect critical thinking skills. This results also parallel the results of several studies conducted by Kaya (1997), Kürüm (2002), Özdemir (2005), Çekiç (2007), Çetin (2008), Akar and Akar (2007), and Şen (2009). However, there are some research studies that concluded female students had better critical thinking skills than male students (Gülveren, 2007; Yıldırım, 2005; Zayıf, 2008; Ay & Akgöl ,2008).

According to the analysis results, the Turkish teacher candidates' critical thinking skills did not significantly differ in terms of their academic success. In other words, their academic success did not affect their critical thinking skills significantly.

Another results showed that the Turkish Teacher candidates' critical thinking skills differ significantly in terms of their feeling competent in reading. It was found that the teacher candidates who emphasized they were feeling completely competent in reading, had a higher critical thinking skills than ones who

emphasized they were feeling a bit competent in reading. However, the results showed that the Turkish teacher candidates' critical thinking skills did not significantly differ in terms of their listening ability.

The Turkish Teacher candidates' critical thinking skills differ significantly in terms of their feeling competent in speaking. It was found that the teacher candidates who emphasized they were feeling completely competent in speaking, had a higher critical thinking skills than ones who emphasized they were feeling a bit competent in speaking. This result was parallel to the other result showing that teacher candidates' critical thinking skills differ significantly in terms of their feeling competent in reading. On the other hand, according to the results, the Turkish teacher candidates' critical thinking skills did not significantly differ in terms of their writing skills. The result about the effect of their writing skills on their critical thinking skills was parallel to the results showing that teacher candidates' critical thinking skills did not differ significantly in terms of their feeling competent in listening.

In sum, the results showed that the Turkish teacher candidates' critical thinking skills significantly differ in terms of some variables while did not in terms of some variables. The results of the current study were parallel to ones of the similar research studies reviewed. With respect to the picture drawn from the this study results, it was realized that there was a need for a further study which would investigate which variables and what extend teacher candidates', especially Turkish teachers' and Turkish teacher candidates', critical thinking skills were affected.

The individual's critical thinking skills can be improved thanks to the education in addition to their characteristics come from birth. For the purpose of improving Turkish teacher candidates' critical thinking skills, the followings are suggested:

1. The practice opportunity including critical listening/observing, critical speaking, critical writing, critical reading methods and strategies should be provided for the Turkish teacher candidates.
2. The Teacher Education instructions should educate the Turkish teacher candidates on how to provide and which methods and strategies can be used to enhance students' critical thinking skills.
3. More democratic education context should be provided to the teacher candidates since the critical thinking skills can be improved in democratic environment.
4. The one of the skills needed to improve critical thinking skills is critical reading. For that reason, the teacher candidates may be wanted to read the good designed reading texts, scientific articles and books.
5. The different instruments can be conducted to learn much more about which variables affected the teacher candidates' critical thinking skills and what extend.